

Üvegemberként a Nagy Testvér országában

A 20. századi információs szabadságok alapposza, hogy az alkotmányos állam információs filozófiája az átláthatatlan polgár – átlátható állam követelményét érvényesíti, a zsarnokságot meg önmagában is pontosan leírjuk az áttetsző állampolgár – átláthatatlan és titokba burkolt állam nyugtalanító képével. A Német Szövetségi Alkotmánybíróság az 1983. évi népszámlálási törvényről hozott 1983. december 15-i határozata¹ óta evidens, hogy akit elzárnak attól, hogy a róla szóló információk felett tájékozódási lehetőséget, rendelkezési jogokat gyakoroljon, elveszítheti önmagát, individualitását. A polgárnak pedig, így korlátozva az állami túlhatalmat, alapvető joga az adójából fenntartott állam működését folyamatosan ellenőrizni.

Nem most alakult ki, de mostanra növesztett igazi muszklit és fegyverkezett fel az információs hatalom. De tudjuk, már Jézus lépteit is spicliszemek, szavait szorgos spiclifülek követték-figyelték-fülelték, ahogy azóta is mindig minden szuverén fürkészi alattvalóit, amint a határokon innen és azon túl barátait és ellenlábásait is. Hogy azután a 18. századtól rengeteg millió, a 21.-re pedig többmilliárdnyi ember legyen a megfigyelés áldozata, ami mára pedig jelentős

részben piacosodott, iparágak sorát foglalkoztatja, sőt a fejlett gazdaság egyik húzóágazata lett.

A nemzeti együttműködés számára pedig a különleges jogrend hozta el a megfigyelés aranykorát.

A kivételes jogrendben a jogállam alapját képező információs szabadságok lerombolása azzal kezdődött, hogy ellentétben az összes többi európai országgal nálunk hol a személyes adatok védelmére (Müller Cecília), hol a pánikkeltés elkerülésére hivatkozva (Gulyás Gergely), de meglehetősen arcátlanul, az összeszevissza beszédétől, méltatlan hazudozástól sem mentes handabandával tagadták meg a járványügyi adatok nyilvánosságra hozatalát. Ahogy a közérdekű adatok megismerhetőségére, immár magánéletünk védelmére sem számíthattunk, hiszen kiszáratva ez a történet azzal folytatódott, hogy az elhunytak adatait viszont sorszámozva, különleges egészségügyi személyes adataikkal együtt, személy szerint azonosítható módon, ráadásul az infantilizált közvélemény megnyugtatóására, többüknek soha nem létezett krónikus betegségeket hazudva, nyilvánosságra hozták. Tegyük hozzá: az elhunytak azonosíthatóságát, azaz a kegyeleti jog megsértését valójában oktalanul a „Bármit megtehetünk!” tétel bizonyítására csak úgy l'art pour l'art, értékelhető politikai vagy egyéb haszon elérhetősége nélkül követték el.

¹ 15.12.1983 Case No.: 1 BvR 209, 269, 362, 420, 440, 484/83.

E történettel párhuzamosan megjelentek a kormány információszabadságokat megtaposó törvényerejű rendeletei, amelyek a polgárok különleges jogrend szentesítette megfigyeléseiről szóltak, ezek díspéldánya a 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet, amely Palkovics László technológiai minisztert ruházta fel azzal a hatalommal, hogy *a járvány elleni védekezés jegyében* az állampolgárok személyes adatait is tartalmazó bármely adatbázishoz korlátlanul férhessen hozzá. Hatályba lépése óta minden állami és önkormányzati szerv, minden gazdálkodó szervezet és minden *magánszemély (!)* a Palkovicsék által kért minden adatszolgáltatást teljesíteni köteles. Eközben az Európai Adatvédelmi Testület (EDPB) arra intett, hogy az adatkezelőnek ezekben a különleges időkben is biztosítania kell az érintettek személyes adatainak védelmét. De nem Magyarországon. Itt még inkább, mint eddig, jó lesz vigyázni magunkra, fontoljuk meg, mit teszünk, mit mondunk, és azt is, hogy mit gondolunk!

Erre a fokozhatatlannak látszó nyomorúságra olyasmi jött, hogy nem hittünk a szemünknek. A 179/2020. (V. 4.) számú törvényerejű rendelet szerint, amely a veszélyhelyzettel összefüggő ügyekben az egyes adatvédelmi és adatigénylési rendelkezésektől való eltérésről szól, a különleges jogrend idején a magyarok nem gyakorolhatják azt a jogukat, hogy az adatkezelés megkezdése előtt adataik kezeléséről előzetes tájékoztatást kapjanak. E mélyen keresztényi politika jegyében elvesztettük azt a jogosultságunkat, hogy a személyes adataink kezelésével összefüggő információkat megtudhas-

suk, azaz a hozzáférési jogunk szűnt meg. Mostantól a rólunk kezelt személyes adatainkkal kapcsolatban megszűnt a helyesbítés, kiegészítés joga (helyesbítéshez való jog). Megszűnt az adatkezelés korlátozásához való jog. És ugyancsak megszűnt a például jogtalanul, indokolatlanul kezelt adatok törlésére irányuló jogunk. Ezek egyébként nagyrészt az Európai Unió mindenkire közvetlenül kötelező általános adatvédelmi rendeletében meghatározott jogok. Rejtély, hogy a kormány milyen jogalagra hivatkozással függesztette fel ezeket határidő nélkül. Mindenesetre az EU közvetlenül alkalmazható jogának alkalmazását a magyar kormány törvényerejű rendelete kifejezetten megtiltja, így az említett *hozzájárulási jogot, a téves adatok helyesbítésére vonatkozó jogot, a jogot arra, hogy elfelejtssenek, az adatkezelés korlátozásához való jogot, az adathordozhatósághoz való jogot, valamint a tiltakozáshoz és az automatizált döntéshozatallal, illetve a profilalkotással kapcsolatos az adatkezelőket korlátozó jogokat.*

Az Európai Unió a magyar bíróságok által közvetlenül és kötelezően alkalmazandó joga szerint e jogok tagállami korlátozása csak azzal a feltétellel engedhető meg, ha a tagállami korlátozás tiszteletben tartja az alapvető jogok és szabadságok lényeges tartalmát, valamint szükséges és arányos intézkedés egy demokratikus társadalomban. Arról lehet vitatkozni, hogy mi az állampolgárokat megillető alanyi jogok lényeges tartalma, arról viszont aligha, hogy a teljes jogelvonás ellentétes az Európai Unió jogával, és soha nem minősülhet egy demokratikus társadalomban szükséges

és arányos intézkedésnek. Ha tehát ilyen ügy kerül egy magyar bíró elé, akkor vagy bátran félreteszi az EU jogát sértő törvényerejű kormányrendeletet, vagy az Alkotmánybírósághoz fordul; a szóban forgó szabályozás miatt pedig akár uniós kötelezettségszegési eljárás is indítható Magyarország ellen.

Itt sem ér véget a jogosultságok brutális pusztítása. A törvényerejű rendelet alapján a közfeladatot ellátó szerv az eddigi főszabály szerinti 15 nap helyett 2×45 nap alatt tehet eleget a közérdekű adatok közlésének, ha *valószínűsíthető (!)*, hogy az a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatai ellátásához kapcsolódik! Az adatszolgáltatás határideje ezáltal három hónapra nyúlik el, és ezután lehet majd elkezdni pereskedni. Ez nem egyszerűen az információszabadság kiherélését, hanem – különösen a sajtószabadsághoz tartozó funkciójában – a megszüntetését jelenti.

Néhány példa arra, hogy mely esetekben omlik össze a hatalom eddig is akadozó társadalmi ellenőrzése. Ilyen az önkormányzatok jelenleg is zajló brutális kifosztása. Az ellenzéki polgármester által irányított VIII. kerülettől több mint egymilliárd forintot vont el a kormány. Ennek indokai, miután az elvonás valószínűsíthetően összefügg a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokkal, mostantól megismerhetetlenek.

Újabb hatmilliárd forintot költ a kormányzati kommunikációért felelős Miniszterelnöki Kabinetiroda kormányzati tájékoztatásra. Miután ez valószínűsíthetően összefügg a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokkal, a költés részletei három hónapig eltitkolhatók.

A turizmus újraindítására felfoghatatlan összeget, hatszázmilliárd forintot (!) fordítanak, és miután ez valószínűsíthetően összefügg a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokkal, a költés részletei három hónapig eltitkolhatók. Mekkora üzlet ez!

Munkahelyteremtésre az április 7-i sajtóhír szerint 450 milliárd forintot költenek, és miután ez valószínűsíthetően összefügg a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokkal, a költés részletei három hónapig eltitkolhatók.

Közel négyezer vizsgálati minta tűnt el május 6-án a Nemzeti Népegészségügyi Központ honlapjáról. Ez azt bizonyíthatta, hogy már március közepén tömeges lehetett Magyarországon a koronavírus jelenléte. Az egyik változat szerint „a 12. naptári héten 70 influenzagyanús betegről érkezett vizsgálati anyag a Nemzeti Népegészségügyi Központba, az előző heti 165-tel szemben”, a másik szerint „a 12. naptári héten 2855 influenzagyanús betegről érkezett vizsgálati anyag a Nemzeti Népegészségügyi Központba”. Hogy meghamisították-e az adatokat, azt nem fogjuk megtudni, mert ez valószínűsíthetően összefügg a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokkal.

A kórháziágy-csökkentés mértéke és okai körüli ócska és titkos háttérű halandzsabeszéd részeként március 17-én Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere teljes titokban, nem rendelettel, hanem utasítással döntött a kórházi ágyak 60 százalékanak felszabadításáról a koronavírus-járványra hivatkozva. Ráadásul Kásler súlyosan alaptörvény-ellenes utasítása meg is tiltotta, hogy a kór-

házak az ágyszámcsökkentésről nyilatkozzanak.

Miután a kórházi ágyak kiürítéséről szóló miniszteri utasítást nem hozták nyilvánosságra, a Helsinkai Bizottság közérdekű adatigényléssel fordult a minisztériumhoz, amelyet Káslerék azzal az indoklással utasítottak el, hogy az döntést megalapozó adat: „Tájékoztatom, hogy az Ön által kért dokumentum további jövőbeli döntés megalapozását is szolgálja, így igényét [...] elutasítom. Budapest, 2020. május 8. Üdvözlettel: Emberi Erőforrások Minisztériuma”. Miközben ez az utasítás nem a döntések megalapozása, hanem maga a döntés!

A tájékoztatásnak nem nevezhető kormányzati kommunikációban hajmeresztő (6000 ágynyi) különbségek voltak az ágyszámcsökkentésnek még az arányáról is. A kórházakból kitett betegek számáról közölt adatok különbsége pedig ennél is sokkal nagyobb volt.

Gulyás Gergely közben, mintha legalábbis fél fenékkal beleült volna Karinthy Frigyes igazmondó székébe, egyszer csak arra utalt, hogy a sok ezer beteg kiűzését a kórházakból mégsem a járvány indokolta: „A szocialista kormány az egészségügyben nagyon sok bűnt követett el, de az ágyaknak a leépítése vagy az ágyszám meghatározása orvosszakmai kérdés.”

Arra a kérdésre, hogy miért kellett a ki tudja mikor lejáró járványhelyzet idejére lerombolni az információs szabadságokat, Gulyás miniszter azt felelte, hogy az ágyszámcsökkentéssel kapcsolatos közérdekű adatkérések nagyon elszomorították a magyar kormányt, „szomorú azt látni, hogy miközben

a kórházak a járvány elleni küzdelemmel vannak elfoglalva, sokan tőlük kértek tömegesen közérdekű adatokat”. A kormányt tehát az ágyszámcsökkentéssel kapcsolatos saját hazugságai szomorították el, és emiatt nyúlt a rendszerváltás óta legbrutálisabb jogkorlátozás eszközehez, de erről ennél többet nem tudhatunk meg, miután ez valószínűsíthetően összefügg a veszélyhelyzettel összefüggő közfeladatokkal.

A kiberbiztonság célja a szabadság biztosítása vagy elvétele

Az egyes törvényeknek a polgárok biztonságát erősítő (!?) módosításáról szóló ún. saláta- (helyesebben: moslék-) törvény alapján a nemzetbiztonsági intézményrendszerhez tartozó, azaz a titkosszolgálati Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ a kiberbűnözés feltárása céljából ezentúl hozzájut az együttműködő szervek hatáskörébe és illetékességébe utalt *valamennyi információhoz*: azaz a rendőrségi feladatok ellátására létrehozott, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó, a terrorizmust elhárító szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság, az állampolgársági ügyekben eljáró szerv, a büntetés-végrehajtás központi szerv, a bűnügyi nyilvántartó szerv, a katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartását kezelő központi szerv teljes adatvagyonára (alig van intézmény, mely kimaradt). Ezen túl jogosult ellenőrizni az elektronikus hírközlési hálózatok forgal-

mát, ami pedig azt jelenti, hogy a kommunikáció tartalmát leszámítva, a forgalmi adatokat, köztük sok millió személyes adatot ugyancsak megismerhet, ez pedig minden adatbányászat aranybányája. Ezek nagyon ijesztő hírek. (Az ehhez képest szinte mellékes, hogy a rendőrségi törvény módosításával a szándékos bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt kihallgatott személyek kriminalisztikai szempontból fontos jellemzőit huszonöt évig őrzik, de húsz évig abban az esetben is tárolják ezeket az információkat, ha a meggyanúsított személy nem bizonyul bűnösnek.)

Nem kisebb súlyú az a kibertámadásokra válaszoló törvénymódosítás, amely az információbiztonsági törvényt módosítja: Eszerint a hatóság határozatban rendelheti el az ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét az elektronikus hírközlő hálózat útján továbbított adatoknak vagy egyéb információs társadalommal összefüggő szolgáltatásoknak, amelyek a magyar kibertér biztonságára fenyegetést jelentenek, illetve honvédelmi vagy szövetségi érdeket sértenek, veszélyeztetnek vagy honvédelmi célú elektronikus információs rendszer biztonságára fenyegetést jelentenek. Az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a hatóság legfeljebb kilencven napra rendeli el, amely indokolt esetben kilencven nappal meghosszabbítható.

Sokan mondják, hogy a nemzetbiztonsági tevékenységek természetük szerint a hithez hasonló bizalmi viszonyt feltételeznek, a nemzetbiztonsági szervek gyakorlatilag akkor lépik át a törvényeket, amikor szükségesnek látják. Hinnünk kell tehát abban, hogy nem lépik át, vagy ha

mégis, akkor határok között teszik. A valóság nem ez. Nem mindegy, hogy cselekedetük törvényes-e, vagy törvénytörő. Szerinte a világon látványosan buknek meg a törvénytörést elkövető szolgálatok felelős vezetői, alkalmazottai. Ilyenkor fejek hullanak, sőt olykor zárkaajtók is dörrenve csukódnak mögöttük. Nem mindegy tehát, hogy van-e az adott nemzetbiztonsági tevékenységre törvényi felhatalmazás, vagy nincs. Az sem mellékes, hogyha átlépnek a törvényes határon, akkor a törvényes határ hol húzódik.

Teljes mértékben létező fenyegetés egy kibertámadás, és messzemenően indokolt is a védekezés ellene. Csakhogy egy jogállamban ennek nem úgy kellene működnie, ahogy nálunk működik. Biankó felhatalmazást egy jogállamban senki sem mire nem kaphat, a jogállamban nincs ellenőrizhetetlen hatalom. Az alkotmányos állam a hatalom birtokosaival szemben mindig bizalmatlan. Ezért minden jogállamban mindenre vannak működő ellenőrző mechanizmusok. Az autoriter állam jellemzője viszont az, hogy az alantasokat szemmel kell tartani, ellenőrizni kell őket, de a hatalmasokban meg kell bízni, őket csak a hierarchia csúcsáról szokás ellenőrizni, leginkább pedig azért, nem tör-e a szuverén helyére. Mára Magyarországon az intézményesen létező ellenőrző testületek is kiüresedtek, a független ellenőrző intézmények megszűntek vagy domesztikálták őket, és bár a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a parlament nemzetbiztonsági bizottságának ellenzéki politikus az elnöke, a testület gyakorlatilag jó ideje nem folytat érdemi munkát.

Az ellenőrizhetetlen felhatalmazások könnyen felhasználhatók például a magánéleti jogok, a személyi biztonság, a szólásszabadság, a kereskedelmi szólás szabadságának vagy akár a tulajdonjog súlyos korlátozására. Ha valamely online tartalmat vagy szolgáltatást hozzáférhetetlenné tettek, a sérelmet szenvedett legfeljebb bírósághoz fordulhat, de ennek sincs haszna, a várható többéves procedúra ebben a helyzetben nyilván nem jelent megoldást.

A szabad sajtó maradéka pusztán létevel nem jelentéktelen részben legitímálta a köz tereit hegemon módon uraló propagandagépezetet, benne az állami médiát. Ha a szabad sajtó maradéka is elvész, akkor a rendszer még jobban fog hasonlítani a KISZ KB titkáros környezet-védelmi Maróthy-kommunikációra, a „*vízlepcsőt és demokráciát*” világra, és legfeljebb az ide-oda hurcolt könyvtárak polcain marad nyoma korábbi szabadságainknak.

Nem marad más reményünk, csak a majdani Negyedik Köztársaság. A magyar társadalom mostani bénultsága egyszer majd aktivitásba csap.

De lehet-e a még valaha a hatalomnak erkölcsi alapja?

Tudjuk, romaügyekben több sokéves, máig rendezetlen tétel van a magyar rendőrség és a titkosszolgálatok számláján.

Június 3-án az Eötvös Károly Intézet állásfoglalásában tettük fel azt a kérdést, hogy milyen ország az, ahol a szabályosan közlekedve dudáló autós demonstrálók veszélyesebbek a társadalomra, mint a „cigánybűnözés” skandalása közben az úttest közepén meggyújtott pirotechnikai eszközöket lengető újnácik.

Orbán korántsem olyan biztosan ül a nyeregben, mint ahogyan az látszik. Mintha minden látható ok nélkül félne. Mintha a politikájával elégedetlen, alkotmányos jogállamot követelő, eközben a járványügyi előírásokat betartó, a szavak nélküli szimbolikus beszéd eszközt használó, senkit személyében nem fenyegető Clark Ádám téri autós-motoros tüntetőktől félne, míg a Deák Ferencről elnevezett (!) téren a nácik és footballhuligánok romák ellen ordító, uszító rigmusokat skandáló menetével viszont – egyúttal kihasználva őket – védelmezni próbálná törekénynek érzett a hatalmát. Mintha a hatalom közérthetően egyszerű, brutális nyelvén azt közölné, hogy a rendőrség nem a közrendet, nem a jogot, hanem a miniszterelnök személyes hatalmát szolgálja. Amely miniszterelnöki zsebrendőrség számára a rasszista rikácsolás a jog által tiltott gyülekezésből pillanatok alatt kegyeleti eseménnyé vált.

Nem a véleménynyilvánítás alkotmányos határaitól, hanem a hatósági fellépés erkölcsi alapjairól beszéllek.

A szabadságra válságos idők járnak szerte a világon. A Freedom House legfrissebb jelentése szerint a szabadság mértéke globális szinten hosszú évek óta folyamatosan csökken. Tehát nem is csak Magyarországról van szó. Az etnonacionalista önzés hullámlovasai Salvinitől Trumpig (és persze Orbánig) sokfelé dalolják az új idők régi dalait.

Az egyik vezető demokráciának tartott, de az elmúlt években ziláltá lett Egyesült Államok most arra ébredt, hogy George Floyd, az Egyesült Államok polgára abba halt bele, hogy az intézkedő rendőr leszorított

ta az aszfaltra, és percekig a nyakán térdelt. Az elkövető rendőr és három társa ellen szinte azonnal vádat emeltek, amely vád most mindegyiküket negyven évig terjedő börtönbüntetéssel fenyegeti.

A feketék elnyomása ellen már 2016-ban hasonlóan tiltakozó NFL-sztár, Colin Kaepernick után most például a Liverpool focistái is letérdeltek, ahogy a Ferencváros focistája is a gólöröm helyett George Floyd miatti gyászát mutatta meg a jelenlévőknek és a tömegmédiá fogyasztóinak.

Ez mind dicséretes.

Most azonban közép-európai ésszel felfoghatatlan, rendkívüli dolog történt. Terence Monahan, New York rendőrfőnöke a köztéren saját városában, a philadelphiai rendőrfőnök-helyettes, Melvin Singleton kérésére pedig a város rendőr-főkapitánysága előtt a rendőrök és a pennsylvaniai nemzeti gárda katonái az együttérzés, a gyász és a bocsánatkérés világos üzenetével fél térdre ereszkedtek. Tettük, bármi is történt ennek előtte és ezután, történelmi.

Ebben a helyzetben is érdemes a helyzet értelmezéséért Bibó Istvánhoz fordulnunk. Bármi is történjen tehát, a fél térdre ereszkedő rendőrpapancsnokok képe már beleég a tudatunkba. A kép az elmúlt években megtépázott amerikai demokrácia mégis megmaradt erejét igazolja, másrészt Bibó István pozitív politikaelméleti tételét, a *hatalom nemcsak kívánatos, de lehetséges, sőt ta-*

lán szükségszerű moralizálódását is illusztrálja.

Bibó a történelem értelmét kutató moralista politikai gondolkodó volt, aki Arisztotelész, Jézus és Szent Ágoston nyomán a történelem evolúciós értelmét hirdette; miközben személyes tevékeny életét amorális diktatúrákban élte le (kivéve talán az 1945 utáni rövid időszakot és '56 őszének lázas napjait, amikor valamelyest szabadon, de a fenyegető diktatúra árnyékában). Szerinte az elmúlt kétezer év története *a hatalom moralizálódásaként* írható le. Olvassuk Bibót újra ma, a „nemzeti együttműködés” (NER) korában, egy olyan korban, amely Bibó gondolatai szerint lázadás a történelem értelme és általában is az értelem ellen!

Visszatérve a hazai tájakhoz, várhatjuk-e a manapság a hatalom pillanatnyi érdekét követő, összevissza beszélő magyar rendőrség bocsánatkérését bármiért? Aligha.

Képzeljük el azt a helyzetet, amikor a magyar rendőri vezetők, beosztottaik körében fél térdre ereszkedve fejezik ki együttérzésüket a hatósági túlkapások áldozataival!

Nem fog sikerülni!

Igaz, a rendszer bukása *után* valószínűleg elhangzik majd valamilyen bocsánatkérés ugyanezen rendőri vezetők részéről, de ez a gesztus gyaníthatóan nem a kultúraváltás, hanem a gazdaváltás jegyében történik majd.

Tegyünk mindennap valamit, hogy ne így legyen!